

Ryan, A. (2008). **A Liberal Education: and that includes the Sciences!** Quoted in: THE OXFORD TUTORIAL: 'Thanks, you taught me how to think' Edited by David Palfreyman, OxCHEPS

Senge, P., et al, (2000). *Schools that learn*. London: Nicholas Brearley Publishing.

Yeigh, T. (2008). **Quality Teaching & Professional Learning : Uncritical Reflections of a Critical Friend**. *Australian Journal of Teacher Education*, 33(2). Available at: <http://ro.ecu.edu.au/cgi/viewcontent.cgi?article=1450&context=ajte>

УДК 378.147

АКІНІНА Н. Л.,

кандидат педагогічних наук, доцент,
Національний педагогічний університет імені М.П. Драгоманова,
м. Київ, Україна

ТЬЮТОРСТВО: ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД

Постановка проблеми, її актуальність. Актуальність системи тьюторства на даний час обумовлена тим, що, по-перше, тьюторська технологія спрямована на максимальне задоволення освітніх потреб кожної особистості, а також країни і суспільства в цілому, їх гармонізації; вона, по-друге, наочно демонструє певну залежність розвитку визначеної країни від безпосередніх результатів освіти її окремих індивідів та спрямована на їх підвищення; по-третє, дана технологія визначається нагальною потребою особистісно орієнтованої викладацької взаємодії; по-четверте, вона визначається персоніфікацією педагогічної освіти, тобто побудовою власної освітньої програми, що здійснюється за визначеними заздалегідь індивідуальними можливостями; по-п'яте, тьюторська технологія обґрунтовується потребою формування суб'єктних відносин всіх учасників педагогічного процесу, які супроводжують власне особистісно-професійний розвиток наших майбутніх педагогів.

Аналіз досліджень та публікацій. Проблемам професійної освіти, впровадження компетентнісного підходу, аналізу тьюторської діяльності, формуванню професійних якостей майбутніх фахівців присвячено праці як вітчизняних (В.П. Андрущенко, А.М. Бойко, Н.М. Дем'яненко, Н.Г. Ничкало, О.Е. Коваленко, О.Г. Романовський, С.О. Сисоева, М.Ф. Степко, В.О. Кудін, О.С. Пономарьов, О.В. Овчарук, Л.Б. Щербатюк, О.А. Ігнатюк, Л.Г. Карпова) так і зарубіжних учених (Е.Ф. Зеєр, А.К. Маркова, Н.В. Кузьміна, Е.А. Клімов, Е. Гордон, Р. Морган, Ч. О'Меллі, Д. Понтіселл, Ф. Манжено., В. Глікман. Ж.-Ж. Кентен, Ж. Безьят, К. Селік, Ж.-Ф. Бурде та ін.)

Виклад основного матеріалу. На сьогодні посада тьютора діє в провідних вищих освітніх школах світу: в Англії, в США, в Фінляндії, Японії та Франції, спираючись на ідею індивідуалізації як стрижневу, але при цьому вносячи своєрідність у діяльність залежно від національного контексту.

Тьюторами за кордоном використовується сукупність педагогічних технологій, характерних для моделі відкритої освіти. Провідну роль відіграють технології та методи активного навчання – діалог, аналіз конкретних ситуацій (кейс-метод), рольові ігри, тренінги [1]. Тьютор широко використовує інформаційні технології для організації взаємодії зі студентами на відстані. У британських, австралійських, новозеландських, італійських і деяких канадських університетах тьюторами стають найчастіше аспіранти або викладачі, призначені проводити семінарські заняття для бакалаврів (останні часто іменуються «тьюториали»). Еквівалентом цього роду

тьютора в американських і канадських університетах служить «помічник з навчання» (teaching assistant).

У США тьютор семестру зазвичай асоціюється з людиною, яка дає консультації з певної теми або галузі знання. У розвинених країнах світу склалося загальне уявлення про мету педагогічної діяльності тьютора – це персональний супровід студента в освітньому просторі, створення умов для розкриття внутрішнього потенціалу та адаптації у навколишньому середовищі.

Проаналізуємо основні аспекти діяльності тьютора на прикладі тьюторської діяльності у вищих школах Великобританії, США, Ірландії, Франції та Німеччини.

Американські вчені Е. Гордон, Р. Морган, Ч. О'Меллі, Д. Понтіселл розглядають тьюторство як життєво необхідну освітню практику. Тьюторство, на їхню думку, покликане допомогти як навчальним, які будуть постійно вдосконалюватися протягом всієї своєї діяльності, так і студентам, які реалізують практику самовдосконалення та самореалізації у швидко мінливому світі [2].

У американській вищій школі тьюторство також посідає значне місце. До тьюторства залучають старшокурсників, аспірантів, стажерів, викладачів-пенсіонерів. Тьюторські заняття поширені в Оксфордському, Кембриджському, Гарвардському університетах.

Практика вищої школи у Великій Британії передбачає наступні варіанти навчання:

- основою є лекції, а тьюторські (індивідуальні) заняття і семінари виконують допоміжну роль;
- тьюторські заняття є основною формою навчання у вищій школі, тоді як лекціям і семінарам відводять допоміжні функції.

На думку англійських педагогів тьюторство є цінним методом навчання у вищій школі, адже це: по-перше, проводяться регулярні заняття викладача-наставника з 1-2 студентами (в певних університетах 5-6 студентів), по-друге, тьютор є консультантом студента, що допомагає молодій людині у навчанні, житті, практиці, її формуванні як фахівця [12].

В Оксфорді та Кембриджі тьютори досі відіграють важливу роль у навчальній та виховній роботі і є штатною одиницею. Англійські педагоги вважають, що студент формується як фахівець тільки в умовах так званого тісного академічної спільноти, де існують системи зворотного зв'язку між студентом, викладачем і всім професорсько-викладацьким складом, а тьютор є сполучною ланкою, що забезпечує цілісність академічної освіти.

У Кембриджському університеті тьютор – це співробітник, відповідальний за наставництво над декількома студентами із схожих дисциплін, на противагу так званому «керівнику навчання», який у Великобританії і Австралії відповідальний за успіхи в навчанні групи студентів по своїй дисципліні.

Деяко іншою є методика викладання в Дублінському університеті. Він входить до складу National University of Ireland (NUI), але, по суті, являє собою автономний навчальний заклад. Це динамічний, сучасний університет, що володіє гарною матеріально-технічною базою і сучасним обладнанням.

Методика викладання економіки в ньому поєднує лекційні та семінарські заняття з рекомендаціями наставників (tutors), лабораторними заняттями та міні-дослідженнями. Багато часу студентам відводиться на самостійні заняття, створені за індивідуальними програмами [4].

Ірландія виявляє помірну активність у Болонському процесі, адже вона давно має триступеневу вищу школу з системою дипломів «бакалавр – магістр – доктор філософії». Позитивним результатом застосування модульно-тьюторської технології навчання є достатньо високий рівень самостійної навчальної діяльності ліцеїстів на

основі достатньої внутрішньої мотивації, що зумовило глибоке різнобічне осмислення студентами змістових елементів модуля, опанування відповідними компетентностями та компетенціями. Проблемою залишається глибина і рівень сформованості відповідних компетенцій [8,10].

Уже протягом 30 років у Франції слово «тьютор» змінюється в своєму етимологічному значенні, його використовують в соціальній, економічній, юридичній, педагогічній і навіть агрономічній галузях. У французьких дослідженнях проблемами ролі та значення тьютора в дистанційному навчанні, типології тьюторів, особливостями тьютората також займаються багато дослідників, серед них: Ф. Манжено., В. Глікман. Ж.-Ж. Кентен, Ж. Безьят, К. Селік, Ж.-Ф. Бурде, П. Ральпсон, Б. Деніс тощо.

За французьким педагогічним словником, тьютор – це гід, інструктор, який навчає одну людину або невелику групу одночасно; це консультант [10]. В дистанційному навчанні тьютор – це людина, яка управляє діяльністю студентів та організовує їх під час навчання, яке здійснюється дистанційно. Французький педагог Ж. Безьят вважає, що тьютор – це експерт, модератор та співучасник усередині своєї тьюторської групи. Якість його посередництва залежить від його спроможності поєднати індивідуальні особливості студентів групи та вимоги освітнього середовища, в якому вони співпрацюють [8]. Тьютор має бути супровідником студента під час всього його навчання, допомагати йому отримувати диференційовану та індивідуалізовану освіту. Уявлення різних авторів про роль та зміст діяльності тьюторів неоднакові.

В традиційному очному навчанні, саме викладач виконує функції управління та викладання, тоді як в дистанційному навчанні існує десинхронізація між процесом навчання та деякими аспектами викладання. Супровід студента в дистанційному навчанні здійснюється завдяки єдності ресурсів, призначених підтримувати студента під час його навчання, з метою допомогти йому у разі виникнення труднощів, сприяти розвитку його самостійності, досягнення когнітивних та соціо-афективних цілей навчання [6]. Такий супровід може здійснюватися через посередництво викладача (тоді його називають «тьюторат») або завдяки можливостям інформаційної системи.

Дослідниця Н. Грачева виділяє такі функції тьютора в процесі навчання у вищих навчальних закладах Франції:

- організаторська – тьютор організовує навчальну діяльність студентів;
- інформаційна – він піклується про засвоєння студентами певного теоретичного змісту, який надано в матеріалах курсу;
- комунікативна – тьютор забезпечує спілкування студентів із тьютором та між собою;
- розвивальна – тьютор активізує пізнавальну діяльність студентів, сприяє особистому розвитку студентів» [4, 7].

Основною метою тьюторства в Німеччині, що стала вже традиційною для даної країни, є моральне виховання та розвиток професійних компетенцій студентів на основі принципу індивідуалізації. У повоєнний час німецька освіта стала професійно-орієнтованою, тому й мета діяльності тьютора була спрямована на прилучення до загальнонаціональних стратегій в навчанні.

У вузах Німеччини досі зберігається і функціонує модель студентського самоврядування як «наставництво» [7]. Особливий інтерес викликає досвід німецької системи консультування студентів, яка концентрується в університетських кампусах або безпосередньо в навчальних корпусах. Консультування студентів – «Тьюторство» – отримало свій розвиток в університетах Великобританії, а потім і в університетах Німеччини і називається тьюторіум. Тьютор (der Tutor) утворено від латинського слова «tutor» і перекладається як захисник, покровитель, опікун. У XVIII

ст. поняття «тьютор» проникає в область університетської освіти Німеччини і отримує кілька значень: «Studienleiter» – особа, якій доручено керувати освітою і науковим дослідженням студентів, і «Nachhilfelehrer» – репетитор [7, 14].

Вивчення практики студентського тьюторства у вузах Німеччини дозволило нам зробити висновок про те, що типовими формами його діяльності є:

- репетиторіум або тьюторіум, який орієнтований на семінар або лекцію з метою повторення змісту навчального матеріалу до здачі іспиту;
- тьюторіум, орієнтований на адаптацію студентів до навчального процесу у вищому навчальному закладі;
- перехідний тьюторіум, орієнтований на інкорпорування студентів з метою переходу від традицій школи до традицій вищого навчального закладу;
- вільний тьюторіум, не пов'язаний з лекційними та семінарськими заходами, більше орієнтований на спонтанно виникаючі сучасні теми;
- дидактично експериментальний тьюторіум, виступає як засіб саморефлексії та оптимізації навчання у вузі [7, 14].

Таким чином, з такого роду діяльності тьюторства випливають такі функції тьюторів:

- орієнтаційна функція, пов'язана з інкорпоруванням студентів в традиції вищого навчального закладу, орієнтуванням у просторі вищого навчального закладу, адаптацією до університетського навчального процесу, введенням в науково-дослідну діяльність;
- соціальна функція, пов'язана з наданням допомоги у вибудовуванні соціальних відносин у групі в процесі спільної навчання і роботи.

Досвід навчальних наставників у вищих школах Німеччини переймає студентське самоврядування, яке організовує студентське соціальне консультування в рамках діяльності відділу за соціальною роботою. Крім того, входять до складу тьюторіума студенти старших курсів, які організовують заняття для студентів молодших курсів з метою повторення матеріалу, викладеного викладачем і поглиблення знань.

Вільна атмосфера тьюторіума надає гарну можливість випробувати себе в невеликій групі, якщо відчувається невпевненість в знаннях предмета. У цьому зв'язку нам здається, що досвід німецького тьюторіума в рамках студентського самоврядування є ефективним і перспективним видом діяльності

Висновок. Аналіз проблеми дозволяє зробити висновок про багатоваріантність підходів до самих понять «тьютор» і «тьюторство». Найбільш поширеним із них є розуміння тьюторства як технології індивідуалізації освіти, що передбачає створення реальних умов для входження кожного суб'єкта з його прагненнями і можливостями в процес навчання, як управління ним своєю власною освітньою траєкторією.

В сучасних західних університетах тьютор виступає як розробник освітніх проєктів або програм, як консультант у сфері освітніх послуг.

Сучасна дефініція тьюторства акцентує увагу переважно на двох аспектах: по-перше, йдеться про педагогічну діяльність, спрямовану на керівництво самостійною роботою тих, хто навчається за індивідуальним планом, або в умовах, коли на самостійне опрацювання наукових джерел відведено значний відсоток навчального часу; по-друге, індивідуальне науково-штучне керівництво викладача вищої школи певним студентом задля оптимізації саме його пізнавальної самостійної діяльності

З огляду на реалії сьогодення, коли в контексті ідеї модернізації вітчизняної освіти у закладах вищої освіти активно впроваджується кредитно-модульна система організації навчального процесу, функціональна роль самостійної роботи студентів

значно посилюється, а відтак актуалізується місце тьюторських занять і значення тьютора-фахівця.

Тому для виховання справжніх фахівців доцільно застосовувати світові досягнення в галузі вищої освіти, зокрема, такі технології викладання, як тьюторство, де викладач обирає індивідуальну стратегію для студента, є його безпосереднім наставником і керівником.

ЛІТЕРАТУРА

1. Белякова Н. Ю. Исторический опыт тьюторства в Британской высшей школе // Высшее образование сегодня. – 2006. – № 8.
2. Вовк Р. Інтелектуальна тьюторна система на основі бази знань обмежень з мітками / Р. Вовк, В. Шекета // Комп'ютерні науки та інженерія : матеріали III Міжнар. конф. молодих вчених CSE-2009, 14-16 трав., 2009 р., м. Львів / М-во освіти і науки України, Нац. ун-т "Львів. політехніка". – Л. : Вид-во Нац. ун-ту "Львів. політехніка", 2009. – С. 45-48.
3. Вхідження національної системи вищої освіти в європейський простір вищої освіти та наукового дослідження : моніторинг. дослідж. : аналіт. звіт / Міжнарод. благод. Фонд «Міжнарод. Фонд дослідж. освіт. політики»; кер. авт. кол. Т.В.Фініков. – К. : Таксон, 2012. – 54 с.
4. Грачева Н. Ю. Разработка тьюторской модели подготовки студентов педагогических вузов в условиях перехода на кредитно-модульную систему: введение специализации "Тьюторство" / Н. Ю. Грачева // Преподаватель. XXI век. – 2008. – № 2. – С.3-10.
5. Дем'яненко Н. М. Система тьюторства: актуалізація ретродосвіду Великої Британії / Н. М. Дем'яненко // Зб. наук. праць Полтавського держ. пед. ун-ту імені В. Г Короленка. - Полтава, 2006. - Вип. №6 (57). - С. 72-75. - (Серія «Педагогічні науки»).
6. Желтов В. Болонская декларация и российское образование / В. Желтов // Педагогика. – 2007. – № 9. – С.107-113.
7. Захарова О. Л. Университеты Германии в Болонском процессе / О. Л. Захарова // Педагогика. – 2009. – № 2. – С.101-106.
8. Методи обучения: Старший цикл среднего образования в Ирландии. Электронный ресурс. – Режим доступа: <http://www.educationsystems.info/>
9. Милорадова Н.Г. Психология и педагогика : учебник / Н.Г. Милорадова. – М. : Гардарики, 2005. – 335 с.
10. Методи обучения: Старший цикл среднего образования в Ирландии. Электронный ресурс. – Режим доступа: <http://www.educationsystems.info/>
11. Осадчий М.М. Про перехід до європейських стандартів освіти / М.М. Осадчий // Вісник ЖІТІ. – № 5. – 2010. – с. 18-22.
12. Полешко Р. А. Тьюторський супровід учнів як нова форма гуманістичного навчання / Р. А. Полешко, В. В. Щорс // Упр. школою. – 2011. – № 22-24. – С. 42-44.
13. Пушкарьова Т. Системи освіти країн-членів Ради Європи / Т. Пушкарьова, Е. Воронцова, О. Войтко // Дир. шк, ліцею, гімназії. – 2011. – № 5. – С. 15-44.
14. Петькун С. Європейська освіта: від ідеї – до самоствердження та визнання / С. Петькун // Віче. – 2011. – № 21. – С. 32-33.
15. Шаран Р. В. Вимоги до професійної компетентності тьюторів в системі дистанційної освіти США / Р. В. Шаран // Вісник Черкаського університету. Серія Педагогічні науки. – 2008. – С. 214.

Акініна Наталія Леонідівна. Тьюторство: зарубіжний досвід

У статті розкрито основні аспекти діяльності тьютора на прикладі тьюторської діяльності у вищих школах Великобританії, США, Ірландії, Франції та Німеччини.

Ключові слова: Тьютор, тьюториали, тьюторат, тьюторіум.

Akinina Nataliia. Teaching: foreign experience.

The article describes the main aspects of the tutor's work on the example of tutoring in high schools in Great Britain, USA, Ireland, France and Germany.

Key words: Touitor, tutorials, tutorate, tutorialum.

УДК 378.22

БЕНЕРА В. Є.,

доктор педагогічних наук, професор,
Кременецька обласна гуманітарно-педагогічна
академія імені Тараса Шевченка,
м. Кременець, Україна

ІНТЕНСИФІКАЦІЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ МАГІСТРІВ ЗАСОБАМИ ІНТЕРАКТИВНИХ ТЕХНОЛОГІЙ

Динаміка світових тенденцій розвитку вищої освіти, інноваційна за змістом і характером, орієнтована на творчу особистість, вимагає від України вибору випереджувальної моделі подальшого розвитку вищої освіти та переходу до нових моделей підготовки майбутнього фахівця. Серед очікуваних результатів реалізації Національної стратегії розвитку освіти – підготовка та виховання кадрів, здатних працювати на засадах інноваційних підходів до організації навчально-виховного процесу, дитиноцентризму, власного творчого безперервного професійного зростання.

Утворення глобальної світової освітньої мережі, Болонський процес як загальносистемна (європейського, національного та інституціонального рівнів) реформа вищої школи вмотивовують спільні для світового співтовариства проблеми підготовки кадрів. Освітньо-модернізаційні процеси, пов'язані з євро- та світовою інтеграцією України, вимагають уточнення понять про предмет діяльності та компетентність фахівця, адже в умовах інформаційного суспільства він перестає бути унікальним джерелом пізнавальної інформації. І справа навіть не в тому, що в нього з'являються серйозні конкуренти – потужні інформаційні канали, мобільні, ємні носії інформації, Інтернет, а в тому, що змінюється сама природа і мета освіти, де на перше місце виходять особистісно-розвивальні функції.

Прогнозована тенденція інтернаціоналізації вищої освіти може розвиватися у розробленні «робочої моделі» та впровадженні технології присудження спільних ступенів після завершення навчальних програм, що відповідатимуть ряду характеристик: програми розроблені чи схвалені спільно декількома вищими педагогічними навчальними закладами; магістранти кожного із вищих навчальних закладів вивчають частину програми в інших вищих навчальних закладах; перебування магістрантів у зарубіжних ВНЗ має співставну тривалість; періоди навчання і випробування в партнерських вищих педагогічних навчальних закладах визнаються повністю і автоматично; викладачі працюють у ВНЗ-партнерах і беруть участь у процедурі зарахування на навчання та підсумкових контрольних заходах; після завершення повної програми магістранти отримують національні ступені кожної країни-учасниці або ступінь, що присуджується цими країнами спільно. Обов'язковою умовою має стати узгоджене впровадження взаємоприйнятних